

FIȘA DISCIPLINEI**Introducere în istoria medie a României**

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai
1.2. Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Istorie în limba maghiară
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclu de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Istorie (Istoria artei, Arheologie, Arhivistică)
1.7. Forma de învățământ	zi

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Introducere în istoria medie a României				Codul disciplinei	HLR1202
2.2. Titularul activităților de curs			Conf. dr. Adinel Dincă, Prof. dr. Ovidiu Ghitta				
2.3. Titularul activităților de seminar			Conf. dr. Ionuț Costea, Conf. dr. Radu Mârza				
2.4. Anul de studiu	I	2.5. Semestrul	II	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei	DF

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	6	din care: 3.2. curs	3	3.3. seminar/ laborator/ proiect	3
3.4. Total ore din planul de învățământ	84	din care: 3.5. curs	42	3.6 seminar/laborator	42
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					91 ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					25
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					25
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					30
Tutoriat (consiliere profesională)					5
Examinări					5
Alte activități					1
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				175	
3.8. Total ore pe semestru				84	
3.9. Numărul de credite				7	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Nu este cazul
4.2. de competențe	Nu este cazul

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Aparatură tehnică necesară prezentărilor de power-pointuri, imagini, materiale cartografice
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Aparatură tehnică necesară prezentărilor de power-pointuri, imagini, materiale cartografice

6.1. Competențele specifice acumulate¹

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

Competențe profesionale/esențiale	- Regăsirea informației despre trecutul istoric. - Stabilirea faptelor istorice pe baza informațiilor din izvoare și din afara izvoarelor. - Prezentarea orală și scrisă, în limba programului de studii și într-o limbă de circulație internațională, a cunoștințelor de specialitate. - Prezentarea orală (cu suport tehnic vizual) și scrisă a unui fapt istoric oarecare, în condiții prestabilite. - Utilizarea la un nivel de bază a metodelor specifice unei științe auxiliare a istoriei (paleografie chirilică/slavă/latină etc., epigrafie). - Utilizarea conceptelor și a metodelor de bază ale cel puțin unei alte științe sociale sau umaniste, sau ale unei discipline de graniță între istorie și alte științe (sociologia, antropologia, istoria artei, economia, psihologia, filozofia etc.). - Producerea punctuală a unor noi cunoștințe istorice pe baza cunoașterii aprofundate a unei epoci și/sau a unor probleme istorice de complexitate medie.
Competențe transversale	- Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență și eficacitate, a sarcinilor profesionale, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. - Aplicarea tehnicilor de relaționare în grup și de muncă eficientă în echipă, cu asumarea de roluri diverse. - Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare; conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue.

6.2. Rezultatele învățării

Cunoștințe	• Studentul cunoaște procesele și evenimentele istorice majore, izvoarele istorice primare edite și a fondurilor de arhivă și bibliotecă în care acestea pot fi cunoscute și confruntate cu diverse puncte de vedere din istoriografie. • Studentul cunoaște cauzele și consecințele evenimentelor și proceselor istorice referitoare la Țările Române în perioada medievală, realitatea dintre organizarea politică, socială, ecleziastică, viața economică a provinciilor române. • Studentul cunoaște evoluția problematicilor din istoriografia românească și a culturilor proxime privitoare la istoria medievală a spațiului românesc. • Studentul cunoaște principalele metode de înțelegere și analiză a izvoarelor istorice primare referitoare la Transilvania, Muntenia și Moldova în Evul Mediu. • Studentul cunoaște direcțiile principale de cercetare istorică cu privire la spațiul românesc în Evul Mediu.
Aptitudini	• Studentul este capabil să aplice conceptele și metodele de cercetare istorică pentru analiza și explicarea proceselor și fenomenelor istorice medievale referitoare la Țările Române. • Studentul este capabil să identifice și să evalueze critic diversele puncte de vedere din istoriografia referitoare la spațiul românesc medieval. • Studentul este capabil să utilizeze metode clasice și moderne de cercetare istorică privind atât sursele istorice primare cât și literatura secundară, elaborând un concept istoriografic original, cu respectarea normelor eticii profesionale. • Studentul este capabil să descopere și să analizeze izvoare istorice primare în diverse fonduri arhivistice, să construiască noi interpretări istoriografice pe baza acestor surse inedite. • Studentul este capabil să își desfășoare activitatea atât independent, cât și în echipe, demonstrând abilități de colaborare și comunicare eficientă pentru descoperirea, analiza și elaborarea textelor istoriografice monografice, de sinteză sau studii de caz
Responsabilități și autonomie	• Studentul are capacitatea de a lucra independent pentru cunoașterea și analiza izvoarelor istorice primare, confruntarea critică cu diverse interpretări istoriografice cu referire la istoria politică, socială, economică, ecleziastică sau culturală a Transilvaniei, Munteniei și Moldovei în Evul Mediu. • Studentul are capacitatea de a lucra independent descoperire de noi surse istorice primare sau nuanțarea interpretărilor din literatura secundară privitoare la spațiul românesc medieval. • Studentul are capacitatea de a lucra independent în proiecte de cercetare interdisciplinară sau proiecte instituționale, îmbunătățind comunicarea și colaborarea, și respectând principiile eticii profesionale. • Studentul are capacitatea de a lucra independent descoperind stadiul de cunoaștere istorică referitoare la istoria medievală a Țărilor Române, să proiecteze noi direcții și subiecte de cercetare.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Înșușirea metodelor de cercetare istorică bazate pe sursele istorice primare.
7.2 Obiectivele specifice	Cursul are ca obiectiv introducerea studenților în problematica generală și specială a istoriei medievale și premoderne a României. Se urmărește mai întâi familiarizarea lor cu dezbaterile istoriografice referitoare la periodizarea intervalului cronologic cuprins între secolele VI-XVIII. Se pune apoi accent pe aprofundarea principalelor procese istorice și evenimente desfășurate în regiune până în secolul XVI (încheierea etnogenezei și a glotogenezei, încreștinarea, formarea structurilor politico-statale, apariția și organizarea vieții urbane, evoluția principalelor categorii sociale, raporturile politice cu puterile din zonă, influența curentelor culturale și ideologice europene asupra societății locale). În partea a doua a cursului, este evidențiată evoluția spre modernitate în câteva domenii majore (politic, social, instituțional, religios, cultural), prin care se exemplifică dinamica acestui complicat proces istoric.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Sfârșitul lumii antice și începuturile Evului Mediu pe teritoriul României	Prelegere	
2. Primele formațiuni politice medievale din secolele IX-XI	Prelegere	
3. Formarea Voievodatului Transilvaniei; situația Banatului și a Părților vestice; formarea Țării Românești și Moldovei	Prelegere	
4. Situația Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei în a doua jumătate a secolului al XIV-lea (urmașii lui Basarab I și ai lui Bogdan I; regimul de stări din Transilvania)	Prelegere	
5. Situația economică și socială. Instituțiile medievale românești. Biserica și credința	Prelegere	
6. Cruciadele târzii și românii în secolul al XV-lea. Situația Țărilor Române în secolul al XVI-lea; impunerea regimului otoman	Prelegere	
7. Organizarea judecătorească și militară. Biserica și cultura până în secolul al XVI-lea	Prelegere	
8. Cruciadele târzii și românii în secolul al XV-lea. Situația Țărilor Române în secolul al XVI-lea; impunerea regimului otoman	Prelegere	
9. Mihai Viteazul și Cruciada Târzie	Prelegere	
10. Țara Românească și Moldova în prima jumătate a secolului al XVII-lea; restaurarea controlului otoman; monarhii (Matei Basarab, Vasile Lupu)	Prelegere	
11. Transilvania în prima jumătate a secolului al XVII-lea; evoluții politice; statul și biserica	Prelegere	
12. Transilvania, Moldova și Țara Românească la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui următor; între habsburgi și otomani	Prelegere	
13. Secolul al XVIII-lea în Transilvania, Moldova și Țara Românească; reformismul habsburgic și fanariot; evoluții politice, sociale și confesionale	Prelegere	
14. Umanism, baroc, iluminism	Prelegere	
Bibliografie		
1. M. Bărbulescu, Ș. Papacostea, P. Teodor, K. Hitchins, D. Deletant, <i>Istoria României</i> , București, Ed. Enciclopedică, 1998;		

2. *Istoria Transilvaniei* (coordonatori: I.-A. Pop, Th. Năgler, A. Magyari), Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, vol. I (2003), vol. II (2005), vol. III (2008);
3. *Istoria României* (coord. Ioan Aurel Pop, Ioan Bolovan), Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2004 (2007);
4. I.-A. Pop, *Din mâinile valahilor schismatici. Românii și puterea în Regatul Ungariei medievale (secolele XIII-XIV)*, București, Ed. Litera, 2011;
5. V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982;
6. M. Coman, *Putere și teritoriu. Țara Românească medievală (secolele XIV-XVI)*, Iași, Ed. Polirom, 2013;
7. B. Murgescu, *Țările Române între Imperiul otoman și Europa creștină*, Iași, Ed. Polirom, 2012;
8. R. Theodorescu, *Civilizația românilor între medieval și modern*, vol. I-II, București, Ed. Meridiane, 1987;
9. D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Seminar introductiv		
2. Romanitatea Orientală la începuturile evului mediu	Dezbateri	
3. Transilvania în secolele IX-XI	Dezbateri	
4. Formarea Țării Românești	Dezbateri	
5. Formarea Moldovei	Dezbateri	
6. Geneza principatului Transilvaniei	Dezbateri	
7. Stăpânirea pământului în evul mediu în Țara Românească și Moldova	Dezbateri	
8. Structuri sociale în evul mediu: nobilimea în Transilvania	Dezbateri	
9. Instituții centrale: domnia (I)	Dezbateri	
10. Instituții centrale: domnia (II). Raporturile cu Înalta Poartă, sec. XV	Dezbateri	
11. Instituțiile centrale. Domnia (III). Relațiile cu Stările	Dezbateri	
12. Instituțiile principatului Transilvaniei	Dezbateri	
13. Stat și biserică în Transilvania în secolul al XVII-lea	Dezbateri	
14. Reformismul habsburgic și fanariot	Dezbateri	

Bibliografie

TEMA 1: ROMANITATEA ORIENTALĂ LA ÎNCEPUTURILE EVULUI MEDIU

- Romanitatea Orientală: spațiul etnogenezei românești. Geografie și populații. Linia Jireček
- istoria prin cuvinte: vlah, voloh, valah, olah, Vlahia
- izvoare istorice – atestarea românilor / vlahilor în izvoare
- Asăneștii: de la răscoală la imperiu (țarat). Relațiile cu Bizanțul și bulgarii

Bibliografie

Adolf Armbruster, *Romanitatea românilor*, București, 1972 (1997), cap. I, paragr. 1-3.

George Murnu, *Studii privitoare la trecutul românilor de peste Dunăre*, București, 1984, p. 67-129.

Petre P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, București, 1968, p. 114-122 (vezi și ediția 2000).

Hadrian Daicoviciu, *Etnogeneza românilor*, în vol. *Națiunea românilor*, București, 1984, p. 157-164.

Izvoare

Izvoare privind istoria României, vol. III, îngrijit de Al. Elian și N. Tanașoca, București, 1975, p. 39-43 [imaginea vlahilor în opera istoricului bizantin Kekaumenos]

Referat: "Asăneștii"

Stelian Brezeanu, *Romanitatea Orientală în Evul Mediu*, București, 1999, p. 172-195 (sau art. *Imperator Bulgariae et Vlachiae*, în *Revista de Istorie*, XXXIII, 1980, nr. 4, p. 651-674)

Gh.I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, București, 1980, p. 57-83.

N-Ș. Tanașoca, *O problemă controversată de istorie balcanică: participarea românilor la restaurarea țaratului bulgar*, în vol. *Răscoala și statul Asăneștilor*, coord. Eugen Stănescu, București, 1989, p. 153-178.

TEMA 2: TRANSILVANIA ÎN SECOLELE IX-XIV

- geneza voievodatului Transilvaniei: cucerirea de către maghiari, etapele organizării. Transilvania în cadrul regatului Ungariei. Instituțiile voievodatului
- colonizări, Stări, privilegii, autonomii

Bibliografie

Ioan Aurel Pop, *Români și maghiari în secolele IX-XIV*, Cluj, 1996, p. 148-162, 166-173, 177-184.

Engel Pál, *The Realm of St. Stephen*, London & New York, 2001, p. 66-83.

Șerban Papacostea, *Românii în secolul al XIII-lea*. București, 1993, p. 125-135, 144-164.

Konrad Gündisch, *Autonomie de stări și regionalitate în Ardealul medieval, în Transilvania și sașii ardeleni în istoriografie*. Ed. Hora, Sibiu, 2001, p. 33-53.

Bibliografie facultativă

Victor Spinei, *Migrația ungarilor în spațiul carpato-dunărean și contactele lor cu românii în secolele IX-X*, în *Arheologia Moldovei*, Iași, XIII, 1990, p. 103-147.

Gyula Kristó, *Histoire de la Hongrie medievale*, I, Rennes, 2000.

Histoire de la Transylvanie, Budapest, 1990, p. 145-156, 161-180, 196-210 (sau ale ediții)

Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. I, Cluj, 1970, p. 98-105, 131-137, 172-175, 186-203, 247-256.

Izvoare

Documente privind istoria României. Seria C. *Transilvania*, vol. I, București, 1951, p. 189-193, 208-210 [Bula de Aur, 1222 și Andreanum, 1224]

Referat: "Autonomii și privilegii. Transilvania în cadrul Regatului maghiar"

Engel Pál, *The Realm of St. Stephen*, London & New York, 2001, p. 83-124.

Martyn Rady, *Voivode and Regnum: Transylvania's Place in the Medieval Kingdom of Hungary*, in *Historians and the history of Transylvania*. Ed. Laszlo Peter. Columbia University Press, New York, 1992, p. 87-101.

TEMA 3: FORMAREA ȚĂRII ROMÂNEȘTI

- cadru politic internațional (Ungaria, tătarii, statele sud-slave)
- *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247)
- problema descălecatului în istoriografie
- problema raporturilor de putere între domnie și feudali

Bibliografie

Stelian Brezeanu, *Romanitatea Orientală în Evul Mediu*, București, 1999, p. 209-228 (sau art. *Model european și realitate locală în întemeierile statale medievale românești. Un caz „Terra Bazarab”*, în *Revista istorică*, V, 1994, 3-4, p. 211-232).

Șerban Papacostea, *Românii în secolul al XIII-lea*. București, 1993, p. 136-144.

Sergiu Iosipescu, *Românii din Carpații Meridionali la Dunărea de Jos de la invazia mongolă până la consolidarea domniei a toată Țara Românească*, în vol. *Constituirea statelor feudale*, București, 1980, p. 50-97.

Bibliografie facultativă

Dimitrie Onciul, *Scrieri istorice*, vol. I, Cluj, 1972, p. 328-428, 562-672.

Izvoare

Letopiseșul Cantacuzinesc în vol. *Cronicari munteni*, vol. I, București, 1961, p. 83-84 [direcții de descălecat, aspecte demografice și organizatorice].

Documenta Romaniae Historica. Seria B. *Țara Românească*, vol. I, București, 1966, p. 3-11 [*Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247): realități geografice: teritoriul acordat Ioaniților, formațiuni politice; politica de înlesniri fiscale].

Referat 1: “Problema descălecatului în istoriografia română”

Gheorghe I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor medievale românești*, București, 1980, p. 85-117.

Șerban Papacostea, *Geneza statelor medievale românești*, Cluj, 1988 (sau ediția 2000), p. 8-28 (cap. *Geneza statelor românești. Schiță istoriografică și istorică*).

Nicolae Stoicescu, *“Descălecat” sau întemeiere? O veche preocupare a istoriografiei românești. Legendă și adevăr istoric*, în vol. *Constituirea statelor feudale*, București, 1980, p. 123-164.

Referat 2: “Întemeietorul”: Negru Vodă versus Basarab

Dimitrie Onciul, *Scrieri istorice*, vol. I, Cluj, 1972, p. 328-428.

Nicolae Stoicescu, *“Descălecat” sau întemeiere? O veche preocupare a istoriografiei românești. Legendă și adevăr istoric*, în vol. *Constituirea statelor feudale*, București, 1980, p. 154-164.

Stelian Brezeanu, *Basarab. O nouă ipoteză asupra originilor antroponimului*, în idem, *Identități și solidarități medievale. Controverse istorice*, București, Ed. Corint, 2002, p. 371-386.

Prezentare de carte: Otto Brunner, *Land and Lordship. Structure of Governance in Medieval Austria*. University of Pennsylvania Press, 1984.

TEMA 4: FORMAREA MOLDOVEI

- cadru politic regional (Ungaria, cumanii, tătarii, cnezatele rusești)
- societatea la răsărit de Carpați înainte de descălecat
- românii din Maramureș și relația lor cu regalitatea maghiară
- marca condusă de Dragoș la răsăritul Carpaților
- descălecatul lui Bogdan
- există un paralelism al întemeierilor Țării Românești și Moldovei?

Bibliografie

Radu Popa, *Țara Maramureșului în secolul al XIV-lea*, București, 1970, p. 168-181, 193-214, 240-248 (ediția 1997, p. 161-171, 183-202, 224-230).

Victor Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, București, 1983, p. 290-331 (ediție Chișinău, 1994, p. 342-395).

Ștefan S. Gorovei, *Întemeierea Moldovei. Probleme controversate*, Iași, 1997, p. 33-70.

Șerban Papacostea, *Geneza statelor medievale românești*, Cluj, 1988 (sau ediția 2000 !), p. 33-48 (cap. *Triumful luptei pentru neatârnamare: întemeierea Moldovei...*)

Bibliografie facultativă

Ovidiu Pecican, *Arpadieni, Angevini, români*, Cluj Napoca, 2001, p. 87-124.

Izvoare

Documenta Romaniae Historica. Seria D. Relațiile dintre Țările Române, vol. I, București, 1977, p. 75-78, 80-83 [diplomele acordate de regele Ludovic cel Mare al Ungariei nobililor români Dragoș și Balca ca răsplată pentru ajutorul militar acordat în Moldova].

Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția P.P. Panaitescu, București, 1958, p. 68-70 [variantele IV și VII ale descălecatului].

Referat: "Moldova înainte de Bogdan. Descălecatul lui Dragoș"

Victor Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, București, 1983, p. 188-192, 198-204, 290-310 (ediție Chișinău, 1994: p. 97-106, 171-180, 342-395).

Pompiliu Teodor, Nicolae Edroiu, Ioan Aurel Pop (coord.), *Istoria medie a României. Formarea statelor medievale românești (sec. XII-XIV)*, Cluj Napoca, 1992, p. 149-160 (studiul lui C. Cihodaru), 184-197 (studiul lui Șt. St. Gorovei).

TEMA 5: GENEZA PRINCIPATULUI TRANSILVANIA

- Europa Centrală înainte și după lupta de la Mohács (1526): Ungaria, Imperiul Romano-German, Polonia-Lituania, Imperiul Otoman
- războiul civil între Ioan Zapolya și Ferdinand de Habsburg. Tratatul de la Oradea
- etapele formării principatului Transilvania: cronologie, instituții, geografia principatului
- statutul Transilvaniei față de Înalta Poartă

Bibliografie

Cristina Feneșan, *Constituirea principatului autonom al Transilvaniei*, București, 1997, p. 17-38, 79-118, 146-176, 177-194.

Mathias Bernath, *Habsburgii și începuturile formării națiunii române*, Cluj-Napoca, 1994, p. 25-35.

Histoire de la Transylvanie, Budapesta, 1990, p. 243-257.

Bibliografie facultativă

Călin Felezeu, *Statutul principatului Transilvaniei în raporturile cu Partea otomană (1541-1688)*, Cluj, 1996

Aurel Decei, *Istoria Imperiului Otoman*, București, 1980, p. 159-199.

G. Barta, *Az erdélyi fejedelemség születte*, Budapesta, 1979, p. 8-121.

Izvoare

Österreichische Staatsverträge. Fürstentum Siebenbürgen (1526-1690). Bearbeitet von Roderich Gooss, Wien, 1911, p. 69 (tratatul de la Oradea, 1538, titulaturile semnatarilor).

TEMA 6: PROPRIETATEA ÎN FEUDALISMUL ROMÂNESC

- geneza feudalismului românesc
- tipuri de proprietate
- domeniul feudal
- instituțiile proprietății. Terminologie. Categori de termeni

Bibliografie

Ion Donat, *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XIV-XVI)*. București, 1996, p. 92-123.

Instituții feudale din Țările Române. Dicționar, coord. O. Sachelarie și N. Stoicescu, București, 1988 (vocile: alodiu, baștină, braniste, cotropire, curătură (laz), darea calului, delniță, descălecat, desherență, devălmășie, domeniu domnesc, domeniu feudal, dominium eminens, dușegubină, imunitate, monopol seniorial, ocol, ocină, ohabă, prădalnică, preemțiune (protimisis), proprietate, rezervă feudală, roire, seliște-săliște, silnicie, slobozie, trădare (hiclenie), uric, vatra satului, vislujenie).

Izvoare

Ștefan Pascu, Vladimir Hanga, *Crestomație pentru studiul istoriei statului și dreptului românesc*, vol. III, București, 1963, p. 497-538 – fragmentele nr. 798-802, 809-820, 827-832, 859-870, 877-883 [fragmente de documente medievale românești cu subiecte social-economice: atenție la terminologia proprietății!].

Documente privind istoria României. Seria B. Țara Românească. sc. XVII, vol. II, doc. nr. 10, 12, 13, 21, 26, 40; *Ibidem*, vol. III, doc. nr. 5, 54.

Referat: "Imunitatea în Evul Mediu românesc"

Al. Busuioceanu, *Imunitatea feudală*, în *Arhivele Olteniei*, 1985, nr. 4, p. 74-82.

Dinu C. Giurescu, *Caracteristici ale feudalismului românesc*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol*, Iași, 1978, p. 395-402.

Prezentare de carte: Susan Reynolds, *Fiefs and Vassals: the Medieval Evidence Reinterpreted*, New York, 1994, p. 1-78.

TEMA 7: STRUCTURI SOCIALE ÎN EVUL MEDIU: NOBILIMEA

- originea feudalității românești. Structuri nobiliare în Țara Românească și Moldova: cneaz, boier, vlastelin. Diferența boierie – dregătorie
- nobilimea românească din Transilvania: înnobilare / confirmare? Dreptul cnezial și dreptul nobiliar. Problema confesională

Bibliografie

Ioan Aurel Pop, *Instituții medievale românești*, Cluj, 1991, p. 36-58.

Violeta Barbu, *De bono coniugali. O istorie a familiei din Țara Românească în secolul al XVII-lea*. Ed. Meridiane, București, 2003, p. 37-60.

Ioan Drăgan, *Nobilimea românească din Transilvania între 1440-1514*, București, 2000, p. 117-187, 244-262.

Mályusz Elemér, *Hungarian Nobles of Medieval Transylvania*, în *History & Society in Central Europe*, 2, Budapest-Krems, 1994, p. 25-53.

Bibliografie facultativă

Nobilimea românească din Transilvania. Coordonator: Marius Diaconescu. Satu Mare, 1997 (studiile lui I. Drăgan, p. 5-33, 110-128, I.A. Pop, p. 36-55).

Izvoare

Izvoare privind Evul Mediu românesc. Țara Hațegului în secolul al XV-lea (1402-1473). Ediție de Adrian Andrei Rusu, Ioan Aurel Pop, Ioan Drăgan. Cluj-Napoca, 1989, p. 40-42, 52-53, 93, 140, 142-143, 162-163, 194-195, 257 [diplome regale acordate unor nobili români din Hațeg: relații politice, sociale, juridice, de proprietate].

Referat: "Geneza clasei boierești"

Petre P. Panaitescu, *Interpretări românești*. București, 1994, p. 31-64.

Idem, *Introducere la istoria culturii românești*, București, 1968, p. 174-184.

Constantin Giurescu, *Despre boieri*, București, 1925.

Prezentare de carte: Martyn Rady, *Nobility, Land and Service in Medieval Hungary*, London, 2000.

TEMA 8: INSTITUȚII CENTRALE: DOMNIA

- elemente bizantine și slavone în ideologia și funcționarea instituției domnești
- titulatura domnească
- prerogativele domniei
- succesiunea la tron
- evoluția instituției domnești (sec. XIV-XVII)

Bibliografie

Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, a. 1324-1881*. I. Secolele XIV-XVI. Ed. Enciclopedică, București, 2001, p. 19-27 (*Domnia în Țara Românească și Moldova*)

Valentin Al. Georgescu, *Bizanțul și instituțiile românești*, București, 1980, p. 41-47.

Emil Vărtosu, *Domnia în Țările Române*, București, 1960, p. 83-105, 183-223.

Andrei Pippidi, *Tradiția politică bizantină în Țările Române*, București, 1982, p. 17-52 (cap. *Domnia*) (vezi și ediția 2000).

Dimitri Obolensky, *Un Commonwealth medieval. Bizanțul*. Ed. Corint, București, 2002, p. 9-12, 283-286, 344-353.

Bibliografie facultativă

Istoria dreptului românesc, vol. I, București, 1980, p. 250-260.

Izvoare

Documenta Romaniae Historica. Seria B. Țara Românească, vol. I, București, 1966, p. 28-29, 50; *Ibidem*, Seria A. Moldova, vol. I, p. 3. [hrisoave domnești: vezi titulaturile domnilor!]

Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția P.P. Panaitescu, București, 1958, p. 91 (Cîndu s-au strînsu țara la Direptate), 120-121 (De moartea lui Ștefan vodă celui Bun), 145 (Cîndu au perit Arbure hatmanul..., Cîndu s-au rădicatu boierii Moldovei...), 147 (De domniia lui Pătru vodă Rareș...), 171 (De domniia lui Alexandru vodă Lăpușneanu...), 190 (După ce s-au așezat Alixandru vodă..., Cîndu au omorît Alixandru vodă 47 de boieri...), 218-221.

Referat: "Relațiile cu Înalta Poartă și efectele lor asupra autorității domnești"

T. Gemil, *Români și otomani în sec. XIV-XVI*, Buc., 1991, p. 17-47.

M. Maxim, *Țările Române și Înalta Poartă*, Buc., 1994, p. 206-245.

Peter Sugar, *Southeastern Europe under Ottoman Rule, 1354-1804*, Seattle-London, 1977, p. 173-177 (cazul orașului Dubrovnik / Raguza)

TEMA 9: ADUNAREA STĂRILOR ȘI SFATUL DOMNESC

- terminologie: Stări, regim de Stări, Adunarea Stărilor, Sfat Domnesc
- compoziție, prerogative, caracter reprezentativ
- etapele regimului de stări în Țara Românească și Moldova: domniile autoritare (sec. XIV-XV), criza regimului de stări (sec. XVI), Matei Basarab și Vasile Lupu, levantinizarea

Bibliografie

Gheorghe I. Brătianu, *Sfatul domnesc și adunarea stărilor*, București, 1995, p. 61-96, 108-172.

Idem, *Adunările de Stări în Europa și în Țările Române în evul mediu*. Ed. Enciclopedică, București, 1996, p. 35-53.

Andrei Pippidi, *Tradiția politică bizantină în Țările Române*, București, 1982, p. 109-115.

Bibliografie facultativă

Petre P. Panaitescu, *Marea adunare a țării, instituție a orânduiri feudale în Țările Române*, în *Studii. Revistă de istorie*, 1957, p. 153-165.

Istoria dreptului românesc, vol. I, București, 1980, p. 278-286.

***, *Problema organizării statale ca "regim boieresc" în Țara Românească și Moldova*, în *Revista de Istorie*, XXXII (1979), p. 941-956.

Izvoare

Documenta Romaniae Historica. Seria B. *Țara Românească*, vol. XXIII, București, 1969, p. 406-408, 412-413 [decretele lui Leon Tomșa vodă din 1631 cu măsuri contra grecilor și în favoarea micii boierimi].

Istoria Țării Românești. 1290-1690. Letopisețul Cantacuzinesc. Ediție de C. Grecescu și D. Simonescu, București, 1960, p. 58-59 [semnarea de către delegația stărilor muntene a tratatului de la Alba Iulia, 20 mai 1595, împotriva voinței lui Mihai Viteazul], 89-99 [răscoalele boierimii muntene la 1630-1631 și întronarea lui Matei Basarab].

Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, *Documente externe*, București, 1982, p. 93-96 [prevederile tratatului de la Alba Iulia, 20 mai 1595: importanța pentru relațiile stări-domnie în timpul lui Mihai Viteazul și pentru relațiile Țării Românești cu Transilvania].

Referat: "Sfatul domnesc"

Nicolae Stoicescu, *Sfatul domnesc și marii dregători*, București, 1983, p. 14-16, 27-36, 42-52, 87-95.

Valeria Costăchel, Petre P. Panaitescu, A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, București, 1957, p. 343-351.

TEMA 10: INSTITUȚIILE PRINCIPATULUI TRANSILVANIA

- principatul Transilvania în secolul XVII: cronologie, frontiere
- principele. Titlatură, autoritate, alegere, prerogative. Principii calvini autoritari
- consiliul privat
- dieta: rol politic, prerogative
- relațiile principelui cu Stările. Factorul confesional

Bibliografie

Graeme Murdock, *"Freely Elected in Fear": Princely Elections and Political Power in Early Modern Transylvania*, în *Journal of Early Modern History*, 7, 3-4, 2003, p. 213-244.

Makkai Laszlo, *The Crown and the Diets of Hungary and Transylvania in the Sixteenth Century*, p. 80-91.

Istoria Transilvaniei, vol. I, București, 1996, p. 554-569, 583-617.

Al. Herlea, *Studii de istoria dreptului*, vol. I, Cluj, 1983, p. 46-60.

Bibliografie facultativă

Istoria dreptului românesc, vol. I, București, 1980, p. 260-263, 265-267, 286-288 (principele, consiliul princiar, dieta)

Izvoare

Approbate Constitutionis, în *Mitropolia Ardealului*, XXI, 1976, nr. 7-9, p. 474-485 sau *Constituțiile Aprobate ale Transilvaniei (1653)*. Ediție de Liviu Marcu. Cluj Napoca, 1997, p. 47-51 (despre religii), 58-60, 232 (despre valahi), 62-65 (despre principii), 108 (despre armaliști), 199-201 (despre iobagi).

Referat: „Principe și Stări în Transilvania în prima jumătate a secolului XVII”

Kalman Benda, *Les bases sociales du pouvoir des princes de Transylvanie*, în vol. *La Renaissance et la Reformation en Pologne et en Hongrie*, Budapesta, 1963.

Winfried Schultze, *Estates and the Problem of Resistance in Theory and Practice in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, p. 158-175.

Katalin Peter, *Two Aspects of War and Society in the Age of Prince Gabor Bethlen of Transylvania*, p. 297-313.

TEMA 11: BISERICA ROMÂNEASCĂ DIN TRANSILVANIA ÎN SECOLUL AL XVII-LEA. DE LA REFORMĂ LA UNIREA CU ROMA

- confesionalizare și disciplină socială în Transilvania (prezentare de carte)
- Reforma și Contrareforma în Transilvania
- Biserica românilor din Transilvania: relațiile cu principatul calvin și religiile recepte
- episcopatul româno-calvin
- Unirea cu Roma

Bibliografie

Graeme Murdock, *Church building and discipline in early seventeenth-century Transylvania*, p. 136-154.

Zenovie Pâclișanu, *Istoria Bisericii Române Unite*, în *Perspective*, München, an XVII, nr. 65-68, iulie 1994-iunie 1995, p. 41-80.

Doru Radosav, *Cultură și umanism în Banat. Secolul XVII*. Editura de Vest, Timișoara, 2003, p. 97-108, 120-155.

David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1984, p. 134-150.

Bibliografie facultativă

Nicolae Iorga, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase*, vol. I (capitolele despre biserica românilor ardeleni în sec. XVII).

Adrian Andrei Rusu, *Ctitori și biserici din Țara Hațegului până la 1700*. Ed. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1997, p. 78-90.

Izvoare

Ioan Lupaș, *Documente istorice transilvănene*, vol. I, Cluj, 1940, p. 206-209, 209-212, 215-216, 221-223, 225-228 [statutul bisericii românești față de calvinism], p. 464-467 [manifestul unirii lui Atanasie și a protopopilor].

Prezentare de carte

Ronald Hsia Po-chia, *Social Discipline in the Reformation*, London & New York, 1992.

TEMA 12. REFORMISMUL HABSBURGIC ȘI FANARIOT

- definiții, terminologie: reformism, iluminism, iosefinism, științe camerale, etatism, mercantilism, despotism luminat, fiziocratism, raționalism, graniță militară
- cauzele reformismului în monarhia habsburgică
- Transilvania, Banatul, Oltenia și Bucovina ca provincii habsburgice: consecințe
- etapele reformismului: Maria Teresia, Iosif II
- reformele administrative, școlare, judiciare, sociale, confesionale, militare. Cazul Transilvaniei și Olteniei
- românii din Transilvania și reformele Curții de la Viena
- principalele reforme ale lui Constantin Mavrocordat în Țările Române

Bibliografie

Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpânire austriacă*, București, 1971, p. 309-319 (ediția 1998, p. 310-321).

Pompiliu Teodor, *Iluminismul politic românesc*, în idem, *Interferențe iluministe europene*, Cluj-Napoca, 1984, p. 201-234.

Mathias Bernath, *Habsburgii și începuturile formării națiunii române*, Cluj-Napoca, 1994, p. 161-187.

David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1984, p. 221-244 (ediția 1998, p. 270-291).

Jean Berenger, *Istoria Imperiului Habsburgic. 1273-1918*, București, 2000, p. 329-335, 348-357, 360-369.

Bibliografie facultativă

Toader Nicoară, *Transilvania la începuturile epocii moderne (1600-1800)*, Cluj-Napoca, 1997, p. 339-396.

Izvoare

Edictul de Toleranță, în *Transilvania*, XLI, 1910, p. 446-455.

Referat: "Reformismul fanariot"

Florin Constantiniu, *Constantin Mavrocordato et l'abolition du servage en Valachie et en Moldavie*, în *Symposium L'epoque Phanariote*, 21-25 oct. 1970, Thessaloniki, 1974, p. 377-384.

Șerban Papacostea, *La Grande charte de Constantin Mavrocordato (1741) et les Reformes en Valachie et en Moldavie*, în *vol. cit.*, p. 365-376.

Dumitru Ciurea, *Nicolas Mavrocordato precurseur du despotisme éclairé*, în *vol. cit.*, p. 358-364.

TEMA 13: MIȘCĂRI TĂRĂNEȘTI ÎN TRANSILVANIA (A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA)

- lumea satului românesc din Transilvania între greco-catolicism și ortodoxie
- răscoala lui Horea în contextul reformismului iosefin

Bibliografie

Keith Hitchins, *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania, vol. I, Cluj Napoca, 1987, p. 30-62.*

David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, București, 1998, p. 208, 237-256, 292-308 (sau edițiile 1968, 1984 – mișcările lui Visarion Sarai, Sofronie, răscoala lui Horea).

Toader Nicoară, *Transilvania la începuturile epocii moderne (1600-1800)*, Cluj-Napoca, 1997, p. 295-338.

Izvoare

Samuil Micu, *Istoria Românilor*, vol. II, București, 1995, p. 339-340 [mișcarea lui Sofronie].

Petru Maior, *Istoria bisericii românești*, vol. I, București, 1995, p. 126-129 [despre Visarion Sarai].

David Prodan, *Răscoala lui Horea*, I, București, 1984, p. 441-442 (ultimatumul țăranilor răsculați comitelui suprem și Tablei comitatului Hunedoara, 11 nov. 1784).

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

În cuprinsul său, cursul și seminarul de Introducere în istoria medie a României integrează cercetările recente și relevante din istoriografia românească și internațională cu referire la Evul Mediu, problematica majoră din literatura istorică generală a ultimilor ani.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Cunoașterea problematicei, a izvoarelor și literaturii de specialitate privind Evul Mediu în Țara Românească, Moldova și Transilvania	Examen scris	50%
10.5 Seminar/laborator	Prezentări de referate și izvoare, teste	Scris, oral	50%
10.6 Standard minim de performanță			
Obținerea notei 5 pentru promovarea la examinarea din seminar și problematica cursului.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							

Data completării:

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

1 octombrie 2025

Prof. dr. Ovidiu Ghitta

Conf. dr. Ionuț Costea

Conf. dr. Adinel Dincă

Conf. Dr. Radu Mârza

Data avizării în departament:

Semnătura directorului de departament:

1 octombrie 2025

---

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".